

**Ομιλία του Επιμελητή ΜΕ Θεμάτων Πολιτισμού και Πολιτιστικής
Κληρονομιάς του ΤΕΕ , Β. Χανδακά**

Για τις Ημέρες Έρευνας & Τεχνολογίας 22-23 Ιουνίου 2006

Το ενδιαφέρον του ΥΠ.ΠΟ. και του ΤΕΕ τόσο για τη διαφύλαξη όσο και για την ανάδειξη της Πολιτισμικής Κληρονομιάς του τόπου εκφράζεται μέσα από το γενικότερο έργο και από τη συνεχή δραστηριοποίησή και των δύο φορέων σε θέματα έρευνας και τεχνολογίας. Αποτέλεσμα αυτής της δραστηριοποίησης είναι και η δημιουργία με τον Οργανισμό του ΥΠΠΟ του 2003 της νέας Διεύθυνσης Τεχνικών Ερευνών Αναστήλωσης, η οποία έχει την αρμοδιότητα να πραγματοποιεί επιστημονική έρευνα και πιλοτικές εφαρμογές, κυρίως σε συνεργασία με τα ΑΕΙ και άλλους ερευνητικούς φορείς της χώρας και της αλλοδαπής μέσω ερευνητικών προγραμμάτων, που αναθέτει ή στα οποία συμμετέχει.

Στο πλαίσιο αυτό έχουν πραγματοποιηθεί ή βρίσκονται σε εξέλιξη μια σειρά από ερευνητικά αντικείμενα σχετικά με την διερεύνηση δομικών υλικών και σχεδιασμό νέων επισκευαστικών υλικών (κονιαμάτων ή ενεμάτων κλπ) και πιλοτικές επί τόπου εφαρμογές, για την υποστήριξη πολλών έργων Στερέωσης , Αποκατάστασης ή Συντήρησης πολλών μνημείων όπως: της Ι.Μ. Δαφνίου, της Ι, Μονής Οσίου Λουκά του Ι. Ν. Παναγίας Κρήνας, της Νέας Μονής Χίου, του Ι. Ν. Παντάνασσας Μοναστηρακίου, του Αρχαίου Θεάτρου Μεγαλόπολης, του Ι. Ν. Αγ. Γεωργίου Κολοκυθιάς Κυθήρων, του Κλιμακοστασίου Οπισθονάου Παρθενώνα, του Νέου Μουσείου Πύργου, κλπ καθώς και άλλα καινοτόμα προγράμματα στην Ι.Μ.Δαφνίου , Ι. Μ. Οσίου Λουκά

Και ακόμη η διοργάνωση στο αμφιθέατρο του ΥΠΠΟ διημερίδας που αφορούσε στην παρουσίαση της Χάρτας και των Οδηγιών για την Ανάλυση και Δομητική Αποκατάσταση των μνημείων της Διεθνούς Επιτροπής (ISCARSAH) του

ICOMOS στο πλαίσιο της συνάντησης της για το 2004 και στον αντισεισμικό σχεδιασμό των δομητικών επεμβάσεων σε μνημεία για την παρουσίαση των πρώτων προτάσεων για τη σύνταξη του Ειδικού Κανονιστικού Πλαισίου για την αντισεισμική συμπεριφορά των μνημείων.

Ο έλεγχος ποιότητας αφορά σε όλο τον κύκλο εργασιών επεμβάσεων σε Μνημεία και κτίρια πολιτιστικής κληρονομιάς (Μελέτη - Επίβλεψη- Έλεγχος – Παραλαβή – Συνεχής Παρακολούθηση) και επιτυγχάνεται με την εφαρμογή σύγχρονων συστημάτων διαχείρισης ποιότητας στους φορείς μελέτης, εκτέλεσης και επίβλεψης των έργων του ΥΠ.ΠΟ. (υπηρεσίες ΥΠΠΟ, μελετητικά γραφεία, κατασκευαστικές εταιρίες, διαγνωστικά εργαστήρια, χρήστες των έργων κ.λ.π.). Ο έλεγχος ποιότητας εξασφαλίζεται με υψηλή μετρητική τεχνολογία και μη καταστρεπτικές μεθόδους ελέγχου, που είναι οι ενδεδειγμένες για την περίπτωση των δομημάτων της πολιτιστικής κληρονομιάς, κατά την εκπόνηση της διαγνωστικής μελέτης, κατά την εκτέλεση των επεμβάσεων, στα πλαίσια της επίβλεψης των έργων, αλλά και κατά την παραλαβή του έργου.

Το Υπουργείο Πολιτισμού σε συνεργασία με το ΤΕΕ θα διαμορφώσει το κανονιστικό πλαίσιο του Ελέγχου Ποιότητας με ειδικά κριτήρια και εξειδικευμένη μεθοδολογία ελέγχου, που θα εκτελείται από τους Μηχανικούς του Υπουργείου ή από αρμόδιους φορείς που θα έχουν συνάψει συμβάσεις έργου με το Υπουργείο.

Ήδη έχει αρχίσει η επεξεργασία μιας σειράς βελτιώσεων που σχετίζονται άμεσα με το θέμα της συγκεκριμένης ημερίδας:

Τίθενται οι ειδικότεροι κανόνες που διέπουν την εκπόνηση των μελετών και την εκτέλεση των εργασιών, οι οποίες εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 40, Παρ. 4 του Ν. 3028/2002. Αυτό αφορά στην Προκαταρκτική Μελέτη δηλαδή, στην καταγραφή, στην ιστορική τεκμηρίωση, στην αποτύπωση, στη γεωμετρική τεκμηρίωση, στην τοπογράφηση των μνημείων, στην αναγνώριση και περιγραφή του δομικού συστήματος, στην κατασκευαστική ανάλυση και στον χαρακτηρισμό των υλικών και της προέλευσής τους, στην κατάρτιση της Διαγνωστικής Μελέτης, στην κατάρτιση της Μελέτης Επεμβάσεων (συντήρηση, προστασία, αναστήλωση, ανάδειξη), στην εφαρμογή συστημάτων ελέγχου ποιότητας στα έργα συντήρησης και αναστήλωσης και στην ανάπτυξη και εφαρμογή πληροφοριακών συστημάτων για την διαχείριση και την ολοκληρωμένη χρήση των μνημείων.

Όσον αφορά στην Προκαταρκτική Μελέτη, αυτή περιλαμβάνει την ιστορική τεκμηρίωση, την γεωμετρική, την αρχιτεκτονική αποτύπωση και ανάλυση, την κατασκευαστική ανάλυση, την αναγνώριση και περιγραφή του δομικού συστήματος, την χαρτογράφηση και αναγνώριση υλικών, φθορών και προηγούμενων επεμβάσεων καθώς και εξειδικευμένες προκαταρκτικές μελέτες (μελέτες περιβάλλοντος και περιβαλλοντικών επιπτώσεων, μελέτες ολοκληρωμένης διαχείρισης γεωγραφικών πληροφοριών, κ.α.).

Όσον αφορά στην εκπόνηση της Διαγνωστικής Μελέτης αποτελεί διεπιστημονική προσέγγιση για τον χαρακτηρισμό των βλαβών, των φθορών και των προβλημάτων των μνημείων. Η Διαγνωστική Μελέτη περιλαμβάνει τον χαρακτηρισμό των αρχιτεκτονικών / μορφολογικών / λειτουργικών προβλημάτων των δομημάτων, την αποτίμηση της ικανότητας του δομικού συστήματος στις φορτίσεις και καταπονήσεις, τον χαρακτηρισμό των υλικών και των φθορών τους καθώς και τη συσχέτιση αστοχιών, φορτίσεων, φθορών και αρχιτεκτονικών αλλοιώσεων ως κοινό συμπέρασμα των επιμέρους μελετών, και το οποίο διατυπώνεται με την συνεργασία όλων των μελετητών.

Η Μελέτη Επεμβάσεων περιλαμβάνει τη Μελέτη Αρχιτεκτονικής-Μορφολογικής Αποκατάστασης ή / και Προσαρμογής σε Νέα Χρήση, τη Μελέτη Δομικής Αποκατάστασης και Ενίσχυσης του Μνημείου και τη Μελέτη Επιλογής και Σχεδιασμού Υλικών και Επεμβάσεων Συντήρησης. Οι προτάσεις των διακριτών μελετών επεμβάσεων ελέγχονται ως προς την διατήρηση των μορφολογικών και αρχιτεκτονικών στοιχείων και τεχνικών δόμησης, την συμβατότητα της ιστορικής μνήμης και της αισθητικής αξίας του μνημείου με την προτεινόμενη χρήση (για προσαρμογή του μνημείου σε νέα χρήση), την εξασφάλιση της στατικής επάρκειας με τις προτεινόμενες επεμβάσεις, την συμβατότητα και ανθεκτικότητα των υλικών, και την αναστρεψιμότητα των προτεινόμενων επεμβάσεων.

Προβλέπονται, επίσης, εξειδικευμένες μελέτες επεμβάσεων κατά περίπτωση (προβολή και ανάδειξη μνημείων και συνόλων, διαχείριση του περιβάλλοντος για την προστασία/ανάδειξη/ανάπλαση μνημειακών συνόλων και χώρων, γεωτεχνικές μελέτες, αναπαράσταση μνημείων στην ιστορική διαδοχή των φάσεων ανάπτυξης και της χρήσης τους, κ.α.).

Η δυνατότητα των μελετητών να αναλαμβάνουν αυτές τις μελέτες προσδιορίζεται από το ειδικό μητρώο μελετητών που πρέπει να θεσπιστεί.

Φυσικά είναι απαραίτητη η στενή συνεργασία μεταξύ ΥΠΠΟ, ΥΠΕΧΩΔΕ και ΤΕΕ ώστε να θεσμοθετηθούν τα μητρώα μελετητών και κατασκευαστών για μελέτες (τεκμηρίωση, διάγνωση, επέμβαση) και έργα συντήρησης, αποκατάστασης, και αναστήλωσης ιστορικών κτιρίων, μνημείων και συνόλων

Ειδικά, οι κατασκευαστικές εταιρείες που αναλαμβάνουν έργα συντήρησης/αποκατάστασης/ενίσχυσης/αναστήλωσης/προστασίας μνημείων θα πρέπει να έχουν την τεχνική επάρκεια που απαιτείται και πιστοποιείται με εγγραφή στο ειδικό ΜΕΚ που πρέπει να θεσπισθεί. Η εκτέλεση εξειδικευμένων επεμβάσεων συντήρησης μπορεί να γίνεται και από απόφοιτους Ανώτατης Τεχνολογικής Εκπαίδευσης (ΤΕΙ συντήρησης κ.α.).

Η ανάπτυξη και εφαρμογή πληροφοριακών συστημάτων για την διαχείριση και την ολοκληρωμένη χρήση των μνημείων στοχεύει στην υποστήριξη των εργασιών συνεχούς παρακολούθησης, στην λήψη αποφάσεων σχετικά με την αναγκαιότητα ή μη επεμβάσεων αλλά και στην υποστήριξη των υπόλοιπων εργασιών (εκπόνηση μελετών, επίβλεψη - ποιοτικός έλεγχος και αποτίμηση των επεμβάσεων).

Η αναμόρφωση της προστασίας της Πολιτιστικής Κληρονομιάς που επιτυγχάνεται με την αναβάθμιση του θεσμικού πλαισίου του ΥΠΠΟ στον τομέα αυτό θα επιτρέψει να επιτευχθούν σοβαροί στόχοι όπως:

- Να θεσπιστεί διαρκής διαδικασία παρακολούθησης (monitoring) για την ανάπτυξη βάσης δεδομένων με πρόβλεψη κατηγοριοποίησης των μνημείων και θέσπισης πολιτικών για τις επεμβάσεις ανάλογα με το βαθμό προστασίας.
- Να δημιουργηθεί βάση δεδομένων για την καταγραφή, χαρακτηρισμό και αποτίμηση των παλαιών υλικών και μεθόδων κατασκευής των μνημείων, καθώς και των ασύμβατων και συμβατών υλικών και μεθόδων συντήρησης, αποκατάστασης, αναστήλωσης και προστασίας των ιστορικών κτιρίων και μνημείων.
- Να τεκμηριωθεί η απαιτούμενη αναμόρφωση του ισχύοντος ΝΕΑΚ στα μνημεία, καθώς και η προσαρμογή του στη δεοντολογία (διεθνείς χάρτες) της διατήρησης με συμβατά και επιτελεστικά υλικά και ελάχιστες επεμβάσεις συντήρησης, με

προσαρμογή των αυθεντικών υλικών και δομημάτων που θα επιτύχουν την απόκριση των μνημείων με ασφάλεια σε σεισμικό κίνδυνο ή σε φορτίσεις που συνεπάγονται οι νέες χρήσεις ή και η επανάχρησή τους.

- Παράλληλα είναι αναγκαίο να επιδιωχθεί άμεσα μια σύγκλιση των απόψεων επί των διαφόρων θεμάτων και να συνταχθούν το συντομότερο δυνατόν σχέδια προδιαγραφών, που θα βρίσκονται σε δυναμική σχέση με την ανάπτυξη της έρευνας, προκειμένου η υπάρχουσα γνώση να περάσει στο στάδιο της εφαρμογής. Το τμήμα δε αυτό, αποτελεί εξίσου μέρος της ερευνητικής διαδικασίας, δεδομένου ότι, θα ενεργοποιήσει, πέρα από τις Υπηρεσίες που εκτελούν τα έργα, και τη σχετική βιοτεχνική και βιομηχανική παραγωγή, που θα κληθεί να αναβαθμισθεί και προσαρμοσθεί στις νέες απαιτήσεις.

Τέλος είναι επίσης αναγκαίο το δίκτυο εργαστηρίων και ερευνητικών φορέων, δημόσιων και ιδιωτικών σε κάθε χώρα και σε ευρωπαϊκό επίπεδο, να συνεργάζονται και αλληλοσυμπληρώνονται ουσιαστικά και να υποστηρίζουν τις βιοτεχνικές και βιομηχανικές μονάδες που ενδιαφέρονται, στο πλαίσιο των παραπάνω οδηγιών και προδιαγραφών αλλά και της σταδιακής περαιτέρω βελτίωσης και συμπλήρωσής τους

Ως παράδειγμα τέτοιων συνεργασιών θα μπορούσαμε να αναφέρουμε:

Συμβολή στην επίλυση του χρονοβόρου προβλήματος εξεύρεσης κατάλληλων λίθων, μέσω ελέγχου των υπαρχόντων και των διατιθέμενων στα λατομεία της κάθε περιοχής, αλλά και σε άλλες περιοχές της Ευρώπης (Δημιουργία βάσεων δεδομένων και έξυπνων συστημάτων).

Κατασκευή κατάλληλων πλίνθων, οπτοπλίνθων και κεραμικών, μέσω χαρακτηρισμού των παλαιών, αλλά και ανάπτυξης των κατάλληλων βιοτεχνικών ή βιομηχανικών μονάδων, ώστε να επιτευχθεί η ποιοτική αλλά και οικονομική παραγωγή τους. Αναβίωση παλιών παραδοσιακών τεχνικών με σύγχρονα και οικονομικά πρόσφορα μέσα.

Παραγωγή πρώτων υλών ασβέστου, υδραυλικής ασβέστου, κλπ, που να τηρούν τους απαιτούμενους κανόνες ποιότητας με σταθερή παραγωγή. Σήμερα η κάθε μάντρα παράγει το δικό της υλικό που αλλάζει από παρτίδα σε παρτίδα.

Τα παραδείγματα είναι πολλά και δεν θέλω να σας κουράσω. Πρέπει μόνο να τονίσω ότι θεωρούμε πολύ σημαντικό τη συμμετοχή στην Τεχνολογική Πλατφόρμα των βιομηχανικών και βιοτεχνικών μονάδων, έτσι ώστε τα ερευνητικά αποτελέσματα θα συνδεθούν με την παραγωγή.